

С. І. Кондратюк

Куна

КУНА - село Гайсинського району Вінницької області. Кунян. сільс. раді підпорядк. села Кочурів, Крутогорб, Мар'янівка. Знаходиться на правому березі р. Соб (впадає у Південний Буг) і її притоці Кунка, за 100 км від обл. центру, за 3 км від райцентру та залізнич. ст. Гайсин. Пл. 2,9 км². За переписом 2001, насел. складало 1906 осіб; станом на 2015 – 1863 особи. Через К. проходить автошлях Вінниця–Турбів–Велика Михайлівка. Існує низка версій щодо походження назви: від куниць, яких багато водилося у цій місцевості; від давньорус. грош. одиниці куни (частина гривні); від тюрк. слова, що означає «день» та ін. За твердженням дослідників, саме на тер. К. і Мар'янівки, яка розташ. навпроти, на лівому березі, знаходилося літописне городище Кунилля, яке згадується під 1150. Побл. К. виявлено поселення черняхів. культури, побл. Кочуріва – палеоліт. стоянку, поселення зарубинец. культури та слов'ян (6–7 ст.), побл. Крутогорба – поселення скіф. часу, побл. Мар'янівки – поселення зарубинец. культури та курган. могильник. У 2-й пол. 12 ст. ці землі увійшли до складу Київ. князівства, 1362 – до Великого князівства Литовського, 1569 – до Польщі. Упродовж 12–17 ст. поселення неодноразово спустошували татар. загони. Від кін. 14 до 1-ї чв. 17 ст. К. належала литов. шляхет. родині Слупичів, від 1750-х рр. до більшов. перевороту 1917 – польс. шляхтичам Ярошинським. Жит. брали участь у повстаннях К. Косинського, С. Наливайка, Визв. війні під проводом Б. Хмельницького, гайдамац. русі та Коліївщині. К. деякий час була сотен. містечком Кальниц. полку. За Андрусів. мирним договором 1667 залишилася у складі Польщі. За 2-м її поділом 1793 К. відійшла до Рос. імперії. У 19 – на поч. 20 ст. – волос. центр Гайсин. пов. Поділ. губ. Тут здавна мешкала значна євр. громада. За переписом 1897, проживали 1764 особи, з них 206 євреїв. Наприкінці 19 ст. була низка постійних дворів, працював пивовар. завод, діяли православна церква, костел, синагога. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. Жит. потерпали від голодомору 1932–33, зазнали сталін. репресій. Від 23 липня 1941 до 14 березня 1944 – під нім.-фашист. окупацією. На фронтах 2-ї світової війни загинули 336 кунянців. Нині у К. – заг.-осв. школа, дитсадок; Будинок культури, б-ка; лікар. амбулаторія.

Діють реліг. громади УПЦ МП (2007 митрополит Київський і всієї України Володимир освятив новозбудов. церкву Різдва Пресвятої Богородиці) і євангел. християн-баптистів. Збереглися капуцин. костел, залишки в'їзної брами та муру навколо нього (18 ст.), будівля польс. школи (1908). Встановлено мемор. комплекс «Скорботна мати та воїн» (на честь воїнів-земляків), 3 пам'ятники на брат. могилах воїнів-визволителів, які загинули під час 2-ї світової війни. Серед видат. уродженців К. – польс. математик [Є. Жилінський](#), спортсменка (веслування на байдарках і каное) *О. Петришина (тут і похов.)*. У Крутогорбі народився актор, засл. арт. України *А. Цехмейструк*, у цьому селі минули останні роки життя письменника *О. Розумієнка*.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Прокоф'єв О. Історія м. Гайсин. Ч. 1. Гайсин, 2001;
2. Панчук В. Мар'янівка: село, люди, долі. К., 2003;
3. Мельник П. На споконвічних перехрестях. В., 2009.

Бібліографічний опис:

Куна / С. І. Кондратюк // *Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. - К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. - Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-51590>*

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).